

Hoeveel doet Nederland aan militair onderzoek?

De „*barbarie scientifique*”, zoals Henry Dunant rond de eeuwwisseling het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van militaire doeleinden noemde, hoe staat het daarmee in Nederland? Er wordt aan deze bedrijvigheid aanzienlijk meer uitgegeven, dan over 't algemeen wordt aangenomen, zo stellen twee VU-studenten economie in een zojuist verschenen doctoraal-scriptie over dit onderwerp. Ze schatten, na een gedegen onderzoek, dat overheid en bedrijfsleven daaraan per jaar minimaal 236 miljoen en maximaal 575 miljoen uitgeven. Dat is aanzienlijk meer dan de 100 miljoen, die er voor „speurwerk en ontwikkeling” op de Defensie-begroting staan. Tussen de 5 en 12.3 % van alle wetenschappelijk onderzoek in Nederland is militair onderzoek. „*Wij vinden deze percentages aanzienlijk*” stellen Margreet de Zeeuw en Jan van Doggenaar in hun scriptie.

Reeds de ongewone omvang van het werkstuk (200 pagina's) doet vermoeden dat de Nederlandse activiteit op het gebied van de militaire research verre van kinderachtig is. Aan een schatting van het totale aantal Nederlandse wetenschappers dat zich met militair onderzoek bezighoudt hebben de auteurs zich niet gewaagd. De hoofdmoot bestaat uit ingenieurs. Bij een aantal instellingen meenden de onderzoekers een 650-tal te ontwaren. Een groot deel van het onderzoek vindt plaats in overheidsdiensten of in door de overheid gesubsidieerde instellingen of bij de Nederlandse industrie, die van de Nederlandse overheid ontwikkelingsopdrachten krijgt.

Voor economen ligt het niet zo voor de hand een polemologisch onderwerp te nemen, erkennen de beide studenten. „*De fakulteit had in eerste instantie nogal wat bezwaren, maar uiteindelijk ging men er op formele gronden mee akkoord*”. De beide scriptiebegeleider, drs. Huub Coppens (ontwikkelingseconoom) en drs. Ben Oostenbrink (polemoloog) waren in tegenstelling tot de faculteit van het begin af enthousiast over het onderwerp.

Verscheidene polemologen gaven medewerking aan deze studie, het Ministerie van Defensie, voorlichters van bedrijven en studenten van met name Technische Hogescholen. Misschien staat er in de scriptie ook bruikbaar materiaal om elementen van een theorie over de koppeling militair onderzoek/wapenwedloop verder te

helpen, hopen de beide studenten die het werkstuk vervaardigden.

Ze vinden er in hun inleiding geen doekjes om militair onderzoek verwerpelijk te vinden. „*Hoe meer menskracht en geld er aan militair onderzoek besteedt wordt, hoe slechter, (...) het onderzoekspotentieel en de gelden die eraan besteed worden, zouden een zoveel betere bestemming kunnen krijgen bij de oplossing van wereldproblemen als honger, ziekte, onderontwikkeling, enz.*”

De integriteit van al die huisvaders die elke dag naar hun werk fietsen, trampen, sporen of autorijden ter verbetering van oorlogstuig, wordt door de beide economen overigens niet in twiifel getrokken. „*Er zijn mensen die naar eer en geweten militair onderzoek verrichten, met uiteenlopende redenen als, bijdragen aan de verdediging van het vrije westen tot, als ik het niet doe, doet een ander het wel*”. Niet gering is het percentage wetenschappers in de wereld dat zich op de een of andere manier met militair onderzoek bezighoudt. Vooral sinds de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) nam dit bedrijf een enorme vlucht, ondanks alle protesten van vredesbewegingen. Uiteenlopende schattingen gewagen thans van 25 tot 50 % van alle wetenschappers die zich met militair onderzoek bezighouden. Volgens Barnaby ging het in 1978 om 500.000 mensen. De volgende kenmerken sommen De Zeeuw en Van Doggenaar op van militair onderzoek:

„Een eerste is dat onderzoekers altijd bezig zijn hun eigen en (mogelijk) an-

dermans uitvindingen te verbeteren. Zo'n voorgestelde verbetering krijgt vooral in de militaire wereld gauw steun. Want je weer maar nooit, de andere partij is er misschien ook al mee bezig.”

Als tweede kenmerk noemen ze dat het onderzoekproces als een vicieuze cirkel werkt.

„Onderzoek heeft productie nodig om de kosten op af te wentelen, maar de productie heeft onderzoek nodig om bij te blijven, want in de concurrentieslag kun je anders je afzet wel vergeten.”

En als derde kenmerk noemen de beide economie-studenten de geheimhouding die altijd betracht wordt bij veel wat met militaire zaken van doen heeft, maar vooral bij militair onderzoek.”

„Het argument dat meestal ter rechtvaardiging voor deze geheimhouding gebruikt wordt, is dat de „vijand” niet mag weten hoe sterk we zijn en op welke gebieden nieuwe wapens ontwikkelen. De vijand zou deze nieuwe wapens kunnen imiteren en net zo sterk worden als wij. Het openbaar maken van deze gegevens betekent in deze redenering het aantasten van de veiligheid van het eigen land”

Het tegenstrijdige is echter, zo stellen De Zeeuw en Van Doggenaar, dat juist de dynamiek van de wapenwedloop voor een deel gebaseerd is op de omstandigheid dat de vijand niet weet wat zijn tegenstander uitvoert, hij er in zijn eigen planning vanuit zal gaan dat deze zich de grootst mogelijke inspanning op wapengebied zal getroosten.